

*Пахне рідне село тишиною лугів
І роздоллям небес, і піснями гаїв,
І полями, де сонячне світить чоло.*

*І хлібом, і цвітом,
І прадідом-дідом
Гріє душу село,
Мое рідне село.*

Село... Хіба ж не було воно здавна охоронцем традицій добра, честі і милосердя? До цього спонукав сам уклад життя. Тут людина немов на долоні, нічого не приховаєш ні добра, ні гріха, ні щедрості, а ні пожадливості. Все воно помітить, все візьме на клини, усьому дасть влучну назву, комусь – прізвисько, якого не збудешся з покоління в покоління.

Село... Хоч би як ми не відірвалися від нього, воно завжди залишалося джерелом добра і честі. Без нього, як казав поет, «Висиха души криниця».

В історичній літературі ніде не говориться про точну дату поселення хутора Кіндрашівка. Від старожилів відомо що, приблизно з 1750 року на перехресті доріг між містом Куп'янка та Дворічною стояла дерев'яна споруда – постійний двір та корчма. Проїжджаючи цієї дорогою люди зупинялися відпочити, перекусити, а іноді й переночувати; поштові карети міняли коней. А навколо цього постійного двору можна було побачити мальовничі куточки природи з лісками, озерами. І от коли було знищено Катериною II Запорізьку Січ в 1765 році в одному з таких мальовничих куточків поселився біглий козак Кіндрат Григоров. (Це було на місці нині діючої ферми № 1). Спочатку називався цей хутір - хутором Біля криниць, бо перші хатини побудовані були біля ставка та двох криниць з чистою джерельною водою (нині одна в ставку, а друга біля ставка). Ще й досі довгожителі села пам'ятають, що жителями хутора Біля криниць були Ляшенко Іван Костянтинович, Комаристий Свирид Валентинович, Решетняк Карпо Васильович. Родичі цих людей і до цього часу проживають в селі Кіндрашівка.

Збільшувалась кількість дворів в хуторі повільно. На початку 60 років ХІХ століття, згідно списків населення Російської імперії, було в ньому 13 дворів, в яких налічувалося 97 жителів. Назва хутора поступово змінилася на - Кіндратівку, а потім, вочевидь, через граматичні неточності при переписі назви, стало село називатися Кіндрашівкою.

Хутір Кіндрашівка з другої половини ХІХ століття перебував у віданні казни, за адміністративним поділом належав до Куп'янської волості. Перші поселенці займалися хліборобством. Вони володіли землею на правах власності. Такої землі було близько 200 десятин. Населення, яке прибувало в село Кіндрашівка, наділялося землями з громадського фонду від Куп'янської сільської громади, до складу якої входила Кіндрашівка. Пізніше, коли кількість населення збільшувалась, величина земельних наділів на двір зменшувалася. На початку ХХ століття величина наділу коливалася від 0,5 до 3 десятин. Після проведення столипінської земельної реформи посилювався процес розшарування селян на бідних та багатих. Ліквідація общинного землеволодіння (Куп'янська волость була цілком переведена на відруби) надавала широкі можливості одним, багатшим селянам, скуповувати мізерні наділи бідноти. Напередодні 1917 року кіндрашівські заможні селяни (куркулі) зосередили в своїх руках близько половини всієї землі. Селяни, що не мали земельних наділів, мали злиденне господарство. Частина їх змушена була поневіритися у наймах сусідніх поміщиків та у своїх місцевих куркулів, а частина зовсім відривалася від хліборобства, перетворювалася у сільських пролетарів; копачів колодязів, пічників, теслярів. Особливо багато таких було на хуторі Книшівка (нині частина села Кіндрашівка). Старожили ще й до цього часу пам'ятають славного пічника - діда Рудика, хата якого ще й до цього часу стоїть на одній з вулиць села Кіндрашівка (вулиця Нагорна 1). Село було дуже бідне. Це було видно в усьому: убогі хати, домотканий грубий одяг, злиденне харчування. Ще й тепер із розповідей дідусів та бабусь дізнаємося, що цукор в ті часи був предметом розкоші, а одяг з фабричної тканини - вдивовижку. Темне, забобонне життя було в кіндрашівців. Медичне обслуговування здійснювалося Куп'янською повітовою земською лікарнею, фельдшери якої виїздили в хутір 1 раз у 2 місяці. А тому населення лікувалося у знахарів, повитух, шептух та костоправів. Епідемії, інфекційні захворювання були постійними супутниками кіндрашівців. Населення майже все було неписьменним, і в душі селян залишався страх перед владою (бо бігли ж козаки), пригніченість. Церкви в селі не було ніколи. Та й особливо віруючих теж. Хто хотів відвідати на свято Храм Божий, ті ходили в місто Куп'янськ.

В 1899 році на спонсорські кошти Куп'янського поміщика Григорова (який мав у Кіндрашівці дачу – нині будинок Рочняк Ю.П. по вулиці Польовій) та рішенням Куп'янської повітової ради було відкрито 3-класне народне училище. (Приміщення училища не збереглося). Усі учні розміщувалися в одній кімнаті, а заняття проводила

одна вчителька з помічницею. Але, звичайно, всі бажаючи діти не могли вчитися в училищі. Перший випуск училища відбувся в 1902 році і найпершим відмінником Кіндрашівки був Вінецький Антоній, Похвальний лист якого зберігся до цього часу. На 1 січня 1912 року в училищі навчалось 59 хлопчиків і 9 дівчат з Кіндрашівки та сусідніх сіл. Навчання розпочиналося пізньої осені, коли закінчувалися збирання городини та випас худоби. Припинялося навчання рано весною, коли для більшості школярів наставала пора працювати в господарстві. Багато школярів не закінчували навіть 3 класів. Так в 1913 році училище закінчило всього 8 учнів.

Значним кроком до поширення освіти на селі було відкриття при училищі бібліотеки. В 1911 році в ній налічувалося 1095 книжок. Всі свої знання, багато сили і любові віддала народній освіті перша вчителька Кіндрашівки Віра Іванівна Веткова. Вона була ініціатором створення в селі "недільної" школи, де вчилася частина дорослого населення. Довго в селі жила пам'ять про першу вчительку, про її душевну теплоту і відданість селянським дітям. В 1917 році училище було перейменоване в школу. А в 1930 році завідуючою Кіндрашівської початкової школи стала Ганна Іванівна Курочка.

Революційні події 1917 року змінили докорінно життя села, Встановлення Радянської влади у Куп'янському повіті на початку 1918 року, перші її заходи показали кіндрашівцям, що нова влада – виразник інтересів трудящих, і їм її боятися нічого.

В 1920 році в Кіндрашівці був створений комітет незаможних селян (КНС). Головою КНС був обраний П.С. Касян. В цей час ішов перерозподіл земель. Забезпечення бідноти землею ускладнювалося тим, що поблизу Кіндрашівки не було поміщицьких володінь, а була лише державна земля. Комнезам забирав у місцевих куркулів лишки понад встановлену норму Харківським губземвідділом – 7 десятин на господарство і ці землі розподілялися між безземельними та малоземельними селянами.

В 1921 році Кіндрашівка стає центром сільської ради. Першим її головою було обрано О.Д. Книша – незаможного селянина із хутора Книшівка. Активістами в побудові нового життя були Горбашов Петро Миколайович – житель села Тищенківка, Василь Якович Книш – із Книшівки. З 1927 року бідняцько-середняцький актив вирішив припинити кредитування заможних селян - куркулів. Частина кіндрашівських селян вступила до Куп'янського кредитно-збутового товариства, яке подавало допомогу бідняцько-середняцьким господарствам. Кооперування населення, організація колективних господарств в

інших селах, допомога з міста, агітація за нові форми господарювання - все це спонукало кіндрашівців до створення колгоспу. Наприкінці 1929 року було створено ТСОЗи в селах Кіндрашівка, Тищенківка, Радьківка, Ново-Шевченкове, Малій Шапківці, Рочняківці.

Йшла жорстока боротьба між куркулями та членами колективних товариств. Тому більшість куркулів в цей період було виселено з території сільської ради.

На початку березня 1930 року на загальних зборах ТСОЗу села Кіндрашівка було об'єднано ТСОЗи шести сіл в одну сільськогосподарську артіль і названо її – імені 8 Березня. (Збори проходили в переддень Міжнародного жіночого дня і проста жінка-трудівниця Решетняк Домна Євграфівна запропонувала таку назву). Першим головою артілі було обрано Курила Миколу Титовича, в минулому батрака, а в радянські часи – активіста, одного з ініціаторів створення колгоспу. Незважаючи на допомогу держави, яка велась в основному через Куп'янську МТС (машино-тракторну станцію), доходи селян в артілі були дуже малі. Трудодні, які записувалися селянам за роботу, майже зовсім не оплачувалися. В кінці року, коли підводилися підсумки роботи артілі, колгоспники отримували зароблені гроші в розмірі 3-5 карбованців. Головною причиною цього була незадовільна організація праці, низька трудова дисципліна та недооцінка матеріальної зацікавленості колгоспників у результатах праці. У 1932-33 роках урожай зернових у колгоспі становив 6 центнерів з гектару цукрових буряків - 45 цнт/га. Надої молока на одну фуражну корову становили близько 300 літрів молока на рік. Колгоспники одержували на трудодень 300 грам зерна та 15 копійок грошима. Знесилені в господарстві селяни в 1932 році не змогли провести так як слід посівні роботи. А держава вимагала виконання планів по здачі хліба.

В Україні розпочинається голод.

Не обійшли ці чорні дні і кіндрашівців. Старожили (які тоді були дітьми) пам'ятають як ходили з хати в хату інспектори і вишукували приховані жмені хлібних зерен, немає хліба – віддавай живність. Плани хлібозаготівлі для України були непомірно завищені і економічно не обґрунтовані. А тому довго ще колгоспники пам'ятали «закон про п'ять колосків». Так називали постанову «Про охорону соціалістичної власності» на основі якої за вкрадене колгоспне майно розстрілювали, конфісковували майно або позбавляли волі строком не менше 10 років. Були і в Кіндрашівці люди, які відсиділи по 10-15 років за незначні розтрати та крадіжки колгоспного майна.

Бондар Клавдія Олександрівна згадує, що багато людей померло в

роки голодомору. Їли здебільшого буряк, оладі з лободи, жолуді.

Знесилена артіль на початку 1934 року розукрупнилася – стало 3 господарства: у Кіндрашівці - 8 Березня, «Ім. 16-ти річчя РСЧА» – в селі Тищенківка, «Комсомолец» – в селі Мала Шапківка. Село вчилася господарювати, а тому легше це було робити в менших колективних господарствах.

*Степан Климентійович
Ярошенко*

тілі становив півмільйона карбованців, з яких 180 тисяч карбованців дало тваринництво. Зросли і заробітки селян. Середня оплата трудодня становила 2 кг зерном і 4 крб. грошима. В цей час зросла трудова активність селян. Ланки Я.Є. Решетняк та К.В. Книш вирощували по 280 цнт цукрових буряків з гектара. (І це при тому, що всі роботи виконувалися вручну!). М.П. Григорова, Г.М. Книш добилися найвищих по Куп'янському району надоїв молока - від 2 до 3 тисяч літрів на корову. В 1940 році вони були учасниками Всесоюзної сільськогосподарської виставки і завоювали це право на 1941 рік. За ініціативою агронома колгоспу І.Г. Жлуденко

З 1938 році в Кіндрашівці розпочинається нове життя. Артіль ім. 8 Березня очолив здібний організатор сільськогосподарського виробництва Степан Климентійович Ярошенко. З приходом умілого керівника створене нове правління взяло на той час передовий новаторський курс, спрямований на всебічний розвиток і поєднання двох найважливіших галузей сільського господарства – рільництва і тваринництва. Було вжито заходів, щоб піднести матеріальну зацікавленість колгоспників у результатах своєї праці. За короткий час артіль ім. 8 Березня стала передовим господарством на Куп'янщині. В 1940 році загальний дохід ар-

І.Г. Жлуденко

(його будинок до цього часу стоїть в селі Кіндрашівка по вулиці Нагорній, 3) у колгоспі постійно почали проводитися агронавчання. На цих заняттях активісти і передовики артілі знайомилися з передовою агротехнікою, вивчали досвід новаторів колгоспного виробництва.

Колгоспники на агронавчанні

Велику роль в підйомі трудових досягнень артілі мав особистий приклад голови - Ярошенко Степана Климентійовича. Він не тільки міг організувати вміло трудівників на працю, а й сам подавав приклад сумлінного і невтомного господаря землі. Ще живі ті люди, хто пам'ятає, що мав Степан Климентійович двоколку, але часто можна було бачити як рано вранці іде він пішки від поля до поля, високими хлібами і перевіряє як стигне зерно, як ростуть овочі, як спіють кавуни. Повага односельців надихала його на нові трудові успіхи. Він був хлібороб душею і серцем. Любив землю, любив людей. (Будинок, в якому жив С.К. Ярошенко, нині стоїть на вулиці ім. С.К. Ярошенко).

В цей час збільшилися хутори Книшівка і Кіндрашівка. Будувалися нові господи, з'являлися нові вулиці: Ярова, Нагорна, ім. Ярошенка, Радянська, частина Польової. На той час в селі вже був свій магазин, фе-

льдшерсько-акушерський пункт. Життя налагоджувалось.

Напад фашистів на нашу Батьківщину перервав мирну працю колгоспників. На фронт пішла більшість чоловічого населення, більше 300 жителів. З осені 1941 року колгоспники працювали у надзвичайно важких прифронтових умовах. 24 червня 1942 року Кіндрашівка було окупована. Фашисти та їхні посіпаки знущалися з населення, переслідували колгоспних активістів, катували, Федора Івановича Радченка, Івана Івановича Повелицю. Але жителі сіл не примирялися з становищем рабів, яке їм призначали окупанти. В усьому чинили опір, а також допомагали партизанському загону, що діяв на території Куп'янського району. Під час війни господарство колгоспу було зовсім зруйноване, пограбовано особисте майно колгоспників.

У лютому 1943 року Радянська Армія визволила село від фашистських загарбників.

Відважно боролися проти фашистських окупантів на фронтах Великої Вітчизняної війни воїни з Кіндрашівки. Всього повернулося на рідну землю 23 кіндрашівців, а загинуло 86. І.Г. Жлуденко, Г.Т. Погребняк, П.І. Кизим, В.Ф. Григоров, І.М. Скорик, А.М. Риловцов, Т.Ф. Рочняк, О.І. Бондар, С.Д. Колесник, М.П. Шаповал, І.О. Чорний - були відзначені високими урядовими нагородами. Про бойовий шлях кожного із цих жителів села Кіндрашівка можна писати цілі романи. Наприклад, Олексій Іванович Бондар пройшов увесь шлях від України до Будапешту, Василь Федорович Григоров був учасником фінської війни, а потім шофером на різних фронтах до 1945 року.

Всі труднощі фронтового тилу лягли на плечі жінок та дітей. Зі спогадів жителів, що пережили окупацію відомо, що з кожної сім'ї жителів села чоловіки пішли на фронт. В кожній сім'ї чекали з нетерпінням і страхом вісточок з фронту. Більше половини сімей отримали похоронки. Чоловічу силу в господарстві замінили жінки. І тільки дякуючи ентузіазму жінок, господарство змогло швидко відновити свої потенціали.

Під час визволення села Кіндрашівка загинули солдати військової частини, що йшла визвольним шляхом з боку міста Куп'янська через село. Відомі 21 прізвище, а інші так і залишилися невідомими солдатами, які поклали своє життя звільняючи село Кіндрашівку.

В 1950 році жителі села обережно перенесли останки воїнів, які загинули під час визволення Кіндрашівки і сусідніх сіл, та останки невідомої партизанки, повішеної в селі Мала Шапківка, в центр села Кіндрашівка. У братській могилі поховано 21 чоловік; у вічній скорботі стоїть над могилою воїн-визволитель. Пізніше це місце стало

найсвятішим місцем села, загиблим односельцям поставлена стела, розбито дендропарк. (Але це - буде 20 років по тому).

Переборюючи труднощі воєнного часу, кіндрашівці взялися за відбудову рідного села і відродження колгоспу. На допомогу прийшла держава. Виділялися будматеріали. В перший же рік по війні було відбудовано 4 тваринницькі ферми. Люди жили бідно, але радість визволення, надія на краще життя надавали сил і ентузіазму колгоспникам. З'явилася перша машина - фронтний німецький трофей. Вона була дуже потужна, з великим кузовом і діти звали цю машину "Денис" хоча була вона DENIS і невеличка "полуторка". Гаража не було і машини стояли просто неба на площі серед села під стовпом, поряд були комори, конюшня. Особливий молодечий запал та енергію у відбудові зруйнованого фашистами села проявляли комсомольці на чолі з секретарем організації Марією Андріївною Григоровою.

*Марія Андріївна
Григорова
друга зліва*

Очолювана нею молодь одразу ж після окупації – весною 1943 року виїхали обробляти колгоспну землю власними коровами. Тоді ж вони звернулися із закликом до всієї молоді звільнених районів Харківщини включитися в соціалістичне змагання за кращу підготовку і проведення весняної сівби 1943 року. За це голова колгоспу Володимир Степанович Сизонов був нагороджений Почесною Грамотою райради. Кіндрашівці виявляли справжній трудовий героїзм. Вони першими в районі вже в 1945 році відновили довоєнні посівні площі, систематично перевищували державні плани, зокрема плани розвитку тваринництва.

Після закінчення війни дружний колектив поповнився демобілізованими воїнами. Повернувся в рідне село з Радянської Армії

С.К. Ярошенко, який очолив знову колгосп та І.Г. Жлуденко, якого комуністи обрали секретарем партійної організації. Почався новий етап боротьби за відродження господарства.

1946 рік видався посушливим. Але завдяки впровадженню прогресивних агротехнічних технологій вдалося зібрати в середньому по 16,5 цнт з гектара озимої пшениці. Колгосп здав державі 15 тисяч пудів хліба, на 3 тисячі пудів більше, ніж в 1939 році. В соцзмаганні з сусідніми колгоспами кіндрашівці вийшли переможцями за що були нагороджені перехідним Червоним прапором району. В наступному 1947 році успіхи артїлі були ще більш вагомі. По колгоспу було зібрано по 21 цнт/га озимої пшениці, по 16,8 цнт/га ярої, 273 цнт/га цукрових буряків. Ланка Віри Петрівни Григорової (Загребельної) досягла найвищої врожайності озимої пшениці - 35,3 цнт/га, ланка Наталії Павлівни Вінецької - 29,9 цнт/га. За ці успіхи Указом Президії Верховної Ради СРСР від 16.02.1948 р голові колгоспу С.К. Ярошкові і ланковій В.П. Григоровій було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці, а 46 колгоспників та спеціалістів сільського господарства нагороджено орденами і медалями. З них орденом Леніна нагороджено - агронома І.Г. Жлуденко, ланкову Н.П. Вінецьку, бригадира С.О. Комаристого, колгоспника І.М. Книша. В подальші роки урожайність зернових зростала.

Збільшення площ та підвищення врожайності кормових культур забезпечення умови для певних досягнень у тваринництві, особливо свинарстві. У 1948 році колгосп одержав по 14,2 цнт свинини на кожні 100 га орної землі. В той час це досягнення було союзного значення. Президія Верховної Ради СРСР Указом від 24.06.49 р. присвоїла звання Героя Соціалістичної Праці завідувачому свинофермою Я.Т. Рочняку і ветфельдшеру колгоспу Л.Ф. Вінецькому, а голова колгоспу С.К. Ярошенко був нагороджений другим орденом Леніна.

Сумлінна праця трудівників села примножувала багатства колгоспу. З 1947 року річні доходи артїлі перевищували 1 млн. карбованців. Кіндрашівців у районі стали називати "мільйонерами" (назва ця ще довго була кіндрашівською). Такі великі доходи мала артіль за всі роки, поки нею керував С.К. Ярошенко. Всі ці роки Кіндрашівка була ініціатором соціалістичних змагань по району: за вирощування високих врожаїв зернових культур, а тому тут часто проводилися районні семінари, наради. Одним з перших у районі стало господарство сіяти люцерну на корм худобі, та вирощувати овочі на продаж. Свіжа копійчина в господарстві завжди потрібна, а тому споряджався транспорт з овочами на Куп'янські базари. Особливо гарні вирощувалися кавуни.

Більше 7-10 кг смугасті гіганти користувалися попитом у міських жителів. Возили кавуни продавати і в місто Харків. Довіреними особами з продажу продукції були Рочняк Я.Т., Радченко Ф.І. (с. Радьківка), Бондар О. І., Сизонов І.Я.

В березні 1950 року кіндрашівці обирали свого депутата до Верховної Ради СРСР. Це був голова колгоспу С.К. Ярошенко. Кожен трудівник Кіндрашівки йшов на вибори з почуттям гордості за свого керівника і свій колгосп.

Визначною подією в історії Кіндрашівки та розташованих поблизу неї сіл, було об'єднання колгоспу з сусідніми артілями, офіційно оформлене на загальних зборах колгоспників 25 червня 1950 року. В одне господарство об'єдналися колгоспи: ім. 8 Березня (с. Кіндрашівка), ім. 16-ти річчя РСЧА (с. Тищенківка), "Комсомолец" (с. М. Шапківка), "Червона хвиля" (с. Голубівка), "Вільна праця" (с. Калиново). За об'єднаним колгоспом збереглася назва ім. 8 Березня, головою був обраний С.К. Ярошенко.

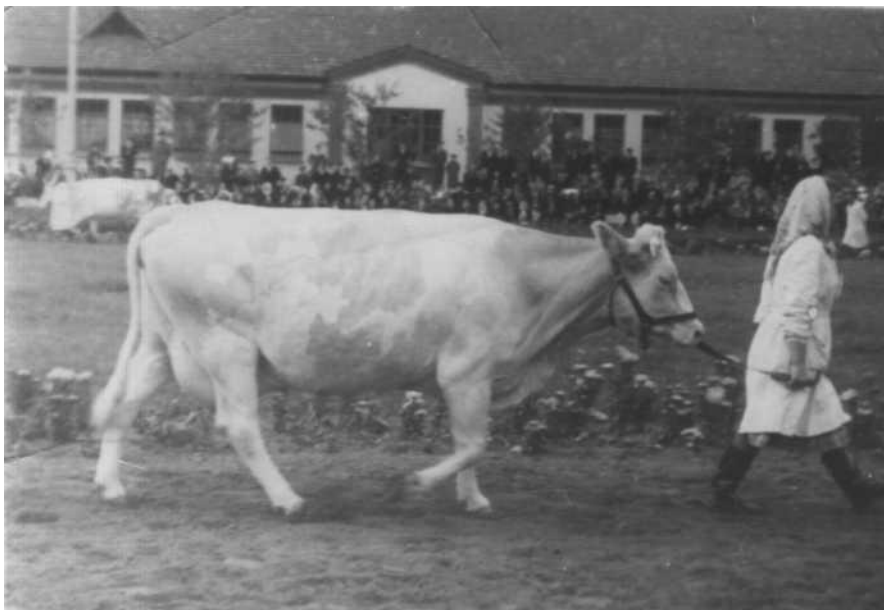
У перший рік після об'єднання загальний прибуток колгоспу ім. 8 Березня обчислювався в 1950 тис. крб., а в 1953 році він уже становив 3051 тис. карбованців. Зросла матеріальна база колгоспу і це дало змогу розгорнути будівництво господарських і культосвітніх приміщень та житлових будинків для колгоспників. Ще в 1947 – 49 роках було побудовано електростанцію, цегляний свинарник, корівник, кормокухню, п'ять будинків для колгоспників. Це був початок. У 1950 році збудували ще два стандартних свинарники, два корівники на 100 голів кожен, п'ять будинків для колгоспників. Було розпочато будівництво клубу на 300 місць, дитячі ясла на 50 дітей. На фермах було запроваджено механізоване водопостачання, автопоїлки. В наступні роки було розгорнуто широке житлове будівництво. С.К. Ярошенко велику увагу приділяв покращенню житла односельчан. Ще в 1949 році було побудовано свій цегельний завод на місцевій червоній глині, пізніше створено теслярську майстерню, будівельну бригаду. В селі з'явилися нові вулиці, а з ними збільшувалась і кількість жителів села. Оселі надавалися приїжджим спеціалістам господарства, старожили будували нові добротні оселі. Але близьке розташування села до міста все ж впливало на молодь, яка і поповнювала робочий клас районних заводів, що з'являлися в цей час у місті.

В ці роки великий вплив мала партійна організація колгоспу. Оголошувалися соціалістичні змагання, їх результати підводилися 3-4 рази протягом року. Переможцям вручалися грамоти, премії, перехідні Червоні прапори. Трудівники села самовіддано працювали, ентузіазму не

було меж – адже результати сумлінної праці видно було по покращенню рівня життя.

Колгоспники за свою працю стали отримувати заробітну плату, достатньо зерна. Збільшилось поголів'я худоби в домашніх садибах.

1954 рік був досить визначним для кіндрашівців. Виробничі показники колгоспу, зокрема по тваринництву, досягли рівня завдань, поставлених вересневим Пленумом ЦК КПРС, а тому колгоспу випала велика честь представляти район на Всесоюзній сільськогосподарській виставці. В Москву поїхала делегація від господарства: С.К. Ярошенко, Я.Т. Рочняк, доярки Н.К. Шапка, Р.М. Григорова. Колгосп ім. 8 Березня у павільйоні мав свій стенд з експонатами, фотографії кращих свинюматок та корів. Корова "Послушка" давала 5 тис. літрів молока – це було головним показником Куп'янського району.

*Москва, 1954 рік
Всесоюзна
сільськогосподарська
виставка*

Перебування на виставці кіндрашівці використали для вивчення передового досвіду інших колгоспів, а також сприяла встановленню зв'язків з іншими артільми і обміну з ними передовим досвідом. Так було встановлено дружні зв'язки з Івано-Франківською областю. (Снятинський район).

В колгоспі покращився розвиток тваринництва, а тому необхідна була кормова база. Збільшено було посівні площі кормових культур, зокрема кукурудзи, люцерни.

1956 рік відзначився посиленням політичної і трудової активності колгоспів. На ХХ з'їзді КПРС побував їх голова артіль С.К. Ярошенко. Його розповіді про з'їзд, про завдання партії обговорювалися на загальних зборах колгоспу. Рішенням зборів ухвалили взяти підвищенні зобов'язання по вирощуванню зерна і продуктів тваринництва.

Георгіївський зал. Кремль. Москва. 1958 р.

В цей час активно працювала в колгоспі комсомольська організація, яка налічувала 60 комсомольців і очолювала її М.А.Григорова. Комсомольців партійна організація направила на ферми. 20 комсомольців пішли тваринниками, а в наступному 1957 році, після закінчення школи в колгосп пішло 40 хлопців і дівчат, які поповнили славний трудовий колектив артїлі. Серед цієї молоді були Н. Шапка, Р. Григорова, які незабаром стали майстрами високих надобів молока.

В 1954 році було закінчено будівництво сільського клубу. Якщо споруду зводили місцеві будівельники, то внутрішнє опорядження, розпис стін, стелі було зроблено художниками - спеціалістами, яких Ярошенко С.К. запросив із міста. Всередині зали висіла велика красива люстра, стіни було розписано під колони, а стеля нагадувала красивий килим. В клубі стали показувати кінофільми, концерти художньої самодіяльності, було відкрито бібліотеку в якій налічувалося 6778 екземплярів книг. Працювати в неї направили Колесник Степана Даниловича, який на той час був і секре-

Р. Григорова

тарем партійної організації колгоспу.

Значну роль в житті колгоспу, в розвитку соціалістичного змагання почала відігравати колгоспна багатотиражна газета «Зоря комунізму», редактором якої був Іван Опанасович Чорний. Перший номер газети вийшов 15 січня 1957 року.

Сильна партійна організація мала великий вплив на трудівників села.

В 1958 році за високі досягнення артілі С.К. Ярошенка було нагороджено четвертим орденом Леніна. В господарства було закуплено 12 тракторів, 5 зернових комбайнів, плуги, сівалки та інша техніка. В колгоспі було

створено тракторну бригаду, за короткий час була розв'язана проблема підготовки механізаторських кадрів.

***Колесник
Степан Данилович***

За ініціативою членів правління колгоспу в 1959 році було створено міжколгоспний відгодівельний пункт, кормовою базою якого стали відходи підприємств харчової промисловості м. Куп'янська (цукро-

заводу, маслозаводу і пивзаводу). Колгосп ім. 8 Березня першим приступив до обладнання цього пункту. На молочнотоварній фермі в Кіндрашівці впровадили механічне доїння корів.

З 1960 року почали працювати ланки комплексної механізації, внаслідок чого собівартість просапних культур набагато знизилась.

На території с. Кіндрашівка з 1957 року працювала держсортдільниця. Всі цінні сорти зернових культур випробувались тут, а кіндрашівці першими впроваджували нові районовані сорти на землях свого колгоспу.

В цей час поширився шефський рух - промислові підприємства брали шефство над колгоспами. Шефи допомогли в електрифікації бригад, подачі електроструму високої напруги в села Кіндрашівку, Радьківку, Тищенківку.

В 1961 році колгосп зайняв перше місце у Куп'янському районі по врожайності озимої пшениці, соняшнику, кукурудзи і цукрових буряків. На площі 757,7 га зайнятій озимою пшеницею в середньому було зібрано по 28,4 ц/га, а в третій бригаді на площі 24,5 га одержано по 44,6 ц/га. Колгосп продав державі 130 тисяч пудів хліба - найбільше за всю свою історію. В цей час в державі спостерігалися помилки в керівництві сільським господарством. "Згори" йшли вказівки про структуру посівних площ, встановлювалися завищені завдання по надпланових закупках зерна, що підривало кормову базу тваринництва та знищувало матеріальну зацікавленість колгоспників. В 1963-64 роках жителі міст і сіл стали відчувати перебої в постачанні, особливо продовольчих товарів. Хліб, неначе на глум над людьми, випікали з домішками кукурудзяного та горохового борошна. Купити здобну смачну пшеничну булочку можна було тільки по талону, виданому владою. В 1964 році, в жовтні, після зміни керівництва держави (усунено Хрущова М.С. з посади першого секретаря ЦК КПРС і обрано Л.І. Брежнєва) постачання товарів покращало, поліпилась якість хліба і хлібобулочних виробів.

Прибуток колгосп одержав лише в 1965 році (45 тисяч карбованців) після того, як підвищилися ціни на сільгосппродукцію. В цей час в господарстві була міцна технічна база: 21 трактор, 14 комбайнів різних видів. 14 вантажних автомашин і багато іншої техніки. Впроваджується механізація в тваринництво. Зростає добробут колгоспників, змінився і зовнішній вигляд села. В центрі села височіє будинок культури, обсаджений парком. Збудовано нову контору, відділення зв'язку, приміщення сільської ради, автопарк, дитячий садок, також побудовано багато нових та світлих будинків, критих шифером та за-

лізом. Виросла нова вулиця в хуторі Книшівці (вулиця ім. Ярошенко). Із збільшенням доходів колгоспу зростає купівельна спроможність селян. А правління колгоспу витрачає більше коштів на культурні потреби.

В селі є школа, фельдшерсько-акушерський пункт, який обслуговує населення щоденно. Найбільше сил і тепла своєї душі віддали односельцям Шрамко Валентина Василівна - завідувача ФАПом і акушерка Григорова Наталія Андріївна, які ніколи не відмовляли в допомозі хворим, пішки в грязь і сніг ішли на виклики, допомагали, викликали швидку, займалися санітарно-просвітницькою роботою на селі, були активними помічниками у наведенні санітарного порядку в господарствах колгоспників, підтримки санітарії на фермах. Пам'ять про них надовго зберегли односельчани.

Як уже згадувалося, школа в Кіндрашівці була заснована в 1903 році. В 1948 році вона з початкової була реорганізована в семирічну, а з 1960 року у восьмирічну. Учительський колектив школи тривалий час очолював відмінник народної освіти директор Соляник Олексій Григорович.

*Колектив
Кіндрашівської
школи*

1959 рік

Школа розміщувалась спочатку в одному приміщенні, а потім кількість школярів збільшилась, приміщення старої школи стало замале. Відкривається ще шість класів у пристосованих приміщеннях (колишній клуб, стара сільрада, та жилий будинок). І хоч ці всі будівлі утопають в зелені, непогані, але переходи із одного приміщення в інше накладають негативні відбитки на навчальний процес. В цей час у школі складається

міцний, дружний колектив вчителів: Соляник Олексій Григорович, його дружина Соляник Лукерія Панкратівна, Кизим Петро Іванович, його дружина Кизим Катерина Павлівна та молоді вчителі.

В селі працює 12 чоловік з вищою та 29 чоловік з середньою спеціальною освітою. Сільська інтелігенція відіграє велику роль у формуванні нового типу колгоспника-хлібороба.

Вчителі часто зустрічаються з трудівниками села, ведуть бесіди, читають лекції, виступають на зборах. В клубі часто бувають концерти художньої самодіяльності. Працюють драматичний, співочий гуртки. Постійно демонструються 2-3 рази на тиждень художні кінофільми, В селі є дві бібліотеки: сільська при будинку культури і шкільна. Фонд сільської бібліотеки налічує 6778 книг. Колгосп продовжує видавати газету «Зоря комунізму», через статті якої йде патріотичне виховання селян.

До 1966 року головою колгоспу був С.К. Ярошенко. Його батьківщина – с. Волоська Балаклія Шевченківського району. Там він народився в 1895 році в селянській сім'ї. Трудову діяльність розпочав 13-й річним батраком. Після служби в 1920-21 рр. в лавах Червоної Армії – на радянській і господарській роботі. З 1938 по 1966 рік очолював колгосп ім. 8 Березня. Степан Климентійович мав дружину, двох синів. Весь час жив в с. Кіндрашівка. З 1966 року персональний пенсіонер союзнного значення. 22 лютого 1969 року Степан Климентійович помер, похований на кладовищі в м. Куп'янську. Патріотичне життя С.К. Ярошенка є прикладом для досягнення трудових звершень в сільському господарстві. Він служив державі і людям всім своїм серцем, душею і совістю.

З 1966 року в с. Кіндрашівка розпочинається перебудова за новим генеральним планом реконструкції міст і сіл Харківської області. Починають переселятися жителі таких хуторів як Калиново, Рочняківка, Опарино в Кіндрашівку, де виростають нові красиві вулиці. Більшість калинівців і рочняківців переселилися на вулицю Комсомольську, де споруджували будинки власноруч, а з початку 70-х років колгосп сам почав інтенсивне житлове будівництво. Колгосп з 1966 року очолює досвідчений організатор і керівник Сарак Олександр Семенович. Людина, яка на багато років вперед бачила, як покращити життя селян. Це він першим у районі розпочав будівництво водопроводу в селі, розпочалася газифікація сільських осель.

У вересні 1966 року в Куп'янському районі завершилося будівництво Ливарного заводу, а разом з тим будувалися величезні житлові масиви. В цей час особливо спостерігається від'їзд сільських жителів у

місто. Багато молоді залишає село на своїх батьків та приїжджих заробітчачан. А тому нові будинки, які будує колгосп, заселяються переселенцями. Особливо багато в цей час приїздить людей з сусідньої Ворошиловградської області де також зникають маленькі села і хутори. В 1972-73 рр. вперше в районі, на кошти колгоспу в селі була побудована нова восьмирічна школа, двоповерхова красуня прикрасила центр села. Біля школи висаджено садок, тополі. Опалення у школі газове, тому вона світла і тепла з зими 1973 року привітно розкриває свої двері сільській дітворі. Директором школи в цей час призначено Якубовського Кузьму Івановича.

70-ті роки це своєрідна смуга зміцнення тваринницької галузі на Куп'янщині. Удосконалюється кормова база, район по виробництву різних видів тваринницької продукції вийшов в області на перше місце. Та в цей час важко було купити в селах високоякісну м'ясо-молочну продукцію. Хоч Куп'янський м'ясокомбінат працював безперебійно, автомобілі з готовою продукцією від'їжджали від цехів, а куди що везли - відомо було небагатьом.

В цей період королевою над усім стала її величність - цифра. За її справністю, дзвінкістю, величавістю, хай навіть обманливою, надутою, як повітряна кулька, стежили всі зверху до низу. Чим цифра дзвінкіша, тим більше радувала душу тих, хто сидів у керівних кріслах. Зростає в цей час казнокрадство, з'являється таке слово, як корупція у вищих ешелонах влади, а серед селян - дрібні крадіжки.

Різко зростає в період 70-х років забудова Куп'янського району, а значить і такого передового села, як Кіндрашівка. На місці викорчуваного садка з'являються нові вулиці: Комсомольська, Садова. Забудова Комсомольської вулиці закінчилася в 1973 році. Будинки газифікуються з 1974 року. Колгосп, очолюваний Саракон О.С. в районі займає перші місця по розвитку тваринництва. Розширюється молочнотоварна ферма в селі Кіндрашівка. Із старих будівель, побудованих в 50-і роки, залишилися лише декілька, всі інші змінені новими, чотирьохрядними сараями в яких стоїть більше 1000 голів худоби. В цей час побудовано на фермі свій кормоцех, де готується пійло для корів та телят, кормосуміші. Надої молока сягнули 7-тис. рубезу. Колгосп отримує високі доходи від тваринництва. Кількість земель в господарстві не змінюється, а урожай одержують колгоспники на рівні славних досягнень С.К. Ярошенка за рахунок того, що вноситься необхідна кількість органічних та хімічних добрив, (побудовано в колгоспі склади для зберігання добрив). Заробітна плата селян хоч і не дуже висока, але стабільна, видається достатня кількість зерна на зароблений карбованець, що

дає можливість утримувати в підсобних господарствах птицю, худобу. Особливо користується попитом молодняк качок, гусят, яких селяни їздять купувати аж у Валуйки. Корів в особистих підсобних господарствах мало. Сільська Рада, яку очолює Василець Григорій Іванович, в цей час багато займається питаннями благоустрою нових вулиць села. По ініціативі першого секретаря міському партії М'ясникова Олександра Миколайовича в селі Кіндрашівка готується республіканський семінар по благоустрою. В селі біля клубу висаджено великий парк із різних порід дерев. Багато сил вклав Василець Г.І., щоб дерева прийнялися і прикрасили село. В центрі парку піднявся новий пам'ятник на місці поховання воїнів що загинули, захищаючи село в роки в роки Великої Вітчизняної війни. Тут же поставлено гранітну стелу з викарбованими прізвищами загиблих односельчан. Кожного року 9 Травня збираються жителі села на цьому священному місці і згадують та вшановують пам'ять про тих героїв, які в роки війни віддали свої життя за перемогу над фашистами.

Покращення життя на селі відлунюється в душах людей радістю, хочеться веселитись. В цей час активізується художня самодіяльність в сільському клубі. Співочий гурток, гурт

Василець Г.І. перший зліва

балайочників працюють під керівництвом зав. клуба Сиволоб Олексія.

Активним учасником і організатором цієї роботи був голова сільської ради Василець Г.І.

В 1974 році Сарака О.С. колгосп проводить на заслужений відпочинок – на пенсію. За вісім років господарювання цієї мудрої людини село багато в чому змінило своє лице – помолоділо, звільнилося від вугільного диму, вмилося джерельною водою, яка подається в кожному оселю із колгоспного водопроводу, звільнилося від грузьких, брудних вулиць, які тепер вкрив асфальт в кожен двір. Все, що зробив Сарак О.С. залишиться вічним спогадом його роботи в житті села.

З 1974 року головою колгоспу призначено молодого спеціаліста, жителя села Кислівка Куп'янського району 32-річного Сафорова Анатолія Романовича. Молодий, повний сил і енергії він, з величезним бажання працювати, очолив один з передових колгоспів району. Традиція бути першим в усьому в районі в колгоспі залишається провідною. Щоб підтримати молодого голову колгоспу районний комітет КПРС виконуючи програму по забудові Куп'янського району, в Кіндрашівку направляє будівельні бригади організацій, які закріплені шефами над колгоспом ім. 8 Березня. Так добудовується вулиця Садова, виростає три двоповерхових 16-ти квартирних будинки, які заселяють переїжджими заробітчанами із різних сіл і міст України, будується сільський готель. Колгосп ім. 8 Березня в цей час складається з трьох бригад: 1 бригада - села Кіндрашівка, Радківка, Голубівка; 2 бригада - села Тищенківка, Мала Шапківка; 3 бригада - села Московка, Соболівка. Всього в колгоспі 5358 га землі, з них пашні – 3435 га, є садки – 31 га, є поливні землі – 106 га. В кожній бригаді є тваринницька ферма з великою рогатою худобою. В 1 бригаді найбільша ферма по колгоспу - 1200 голів корів. В 2 бригаді - корів до 300 голів, в 3 бригаді - знаходиться худоба на відгодівлі. Ще в 1970 році при Сараку О.С. було збудовано потужний на той час свинокомплекс на 10 тисяч голів свиней. Відгодівля, продаж елітного молодняка приносить господарству колосальні прибутки.

80-ті роки можна назвати часом найбільшого процвітання сіл, які входять до складу колгоспу ім. 8 Березня. В цей час налічується 527 колгоспних дворів, в яких прописано 1320 чол., трудоспроможних 462: 36 працівників контори, 23 спеціалісти, 45 трактористів, 148 працівників тваринництва; 18 чол. в дитячому садку. Основних фондів налічується на 8,2 млн. крб., урожайність зернових складає в середньому 30 ц/га, надій на корову близько 3000 кг на рік, рентабельність зернових 29,8%, рентабельність молока 17,7%, рентабельність м'яса – 15,8%.

По району оголошуються щорічні конкурси на кращий населений пункт, Кіндрашівка активно включається у цю роботу. Сафонов А.Р., як дійсний патріот свого села і колгоспу, виділяє багато коштів на покращення вигляду вулиць та забудову пустуючих ділянок. Вирастає будівля нового універмагу, дитячого садка, на окраїні лісу - бані-сауни, нового приміщення контори. Село озеленяється. Біля контори вирастає березовий гайок. Порядок на всіх ділянках сільської території дають колективи тих організацій, що розташовані в селі, жителі сіл, школярі.

В цей час зростає заробітна плата колгоспників, а значить змінюється в кращу сторону і добробут селян. З'являються в господарствах особисті автомобілі, мотоцикли. І хоч доводиться записуватися в черги на придбання транспорту, телевізорів і іншої побутової техніки, кількість їх в селі все збільшується. В селян є гроші, а купити хороші речі можна тільки виїхавши десь в міста. Дефіцитні (якісні та красиві товари) можна купити тільки "по-блату". Та корупція, яка розпочалася в брежнєвські часи, продовжує процвітати. В села возять авто-лавки гумові чоботи, куфайки, а село хоче щось інше, красивіше, добротніше. Розподіл товарів здійснюється сільською радою, що принижує гідність трудівників та і саму сільраду. В цей період в селі працює сильний актив з членів правління колгоспу ім. 8 Березня, депутатів сільської ради, інтелігенції. Сільську раду очолює Казарезов Іван Іванович, школа в 1986 році стає середньою і директором школи призначено Пашалу Зою Петрівну.

В колгоспі працюють визначні головні спеціалісти як Кизим Микола Іванович - головний інженер колгоспу, Крицин Олексій Акимович - головний агроном, Книш Микола Іванович - головний ветеринарний лікар, Харченко Ема Володимирівна - головний зоотехнік. Дякуючи їх знанням, самовідданій праці господарство одержує високі врожаї, прирости ваги худоби на відгодівлі, високі надої. 1 бригаду очолює бригадир Шапка Микола Олексійович. 2 бригаду - Григоров Федір Дмитрович. Ці дві бригади постійно змагаються, почергово виборюючи перші місця по рослинництву і тваринництву. Визначні показники в господарстві досягаються трудолюбивими хліборобами колгоспу. Тракторна бригада славиться своїми комбайнерами, трактористами: Лебединський Петро Іванович, більше 30 років пропрацював в тракторній бригаді; Григоров Леонтій Устимович, Кучеров Борис Іванович - це механізатори, які вміють грамотно використовувати техніку, добросовісно відносяться до її ремонту. Автогосподарство колгоспу поповнюється новими автомобілями. В цей час тут більше 30 одиниць те-

хніки: це і самоскиди, і легкові, і вантажні великовагові КАМАЗи. Керує автопарком Григоров Василь Федорович, а потім Капленко Володимир Вікторович. Колектив свинокомплексу очолює Дробаха Анатолій Миколайович. Показники по вирощуванню поросят та породистого молодняка - вражаючі. Але треба сказати, що над відгодівлею їх працює весь район, поставки кормів дуже часто ідуть за рахунок районних дотацій та всіляких підтримок.

В цей час планується розбудувати приміщення школи - додати декілька класів, а також побудувати біля школи спортивний комплекс з плавальним басейном. Директор школи Пашала З.П. та голова колгоспу Сафонов А.Р. планують розпочати ці роботи з 1990 року. Активно працює школа, дитячий садок, в якому виховується в трьох групах до 90 дітей. Дитсадок розташований у мальовничому місці, під лісом, приміщення привабливе і зовні і всередині. Тепле, зручне, красиве. Багато для своїх дітей робить правління колгоспу. Очолює колектив дитсадка Васильцова Людмила Миколаївна - досвідчений організатор, відповідальна людина, хороший педагог. Вимоглива до себе і до членів свого колективу вона змушує їх працювати лише на відмінно і це звичайно помічається районними відповідними службами. Дитсадок високо оцінять. Неодноразово нагороджені грамотами і завідувача, і весь колектив. Такою Кіндрашівка вступає в 90-ті роки.

Сумнозвісний 1991 рік колектив колгоспу зустрічає як і всі – розгублено: що далі, де партія, яка була тим стержнем, на якому трималося все? Зникає та величезна підтримка, яку голова правління отримував від району. Припиняється будівництво, знижуються доходи господарства. Хоч і все здається, залишилося як і раніше, Кіндрашівка ще не знала, що вступила в новий етап життя.

Правління колгоспу залишається те ж саме. В 1991 році змінюється голова сільської ради. Призначається Пашала Зоя Петрівна, яка активно включається в роботу і продовжує (розпочате Васильцем Г.І.) покращення зовнішнього вигляду села. Зникають стихійні звалища, влітку викошуються скрізь, навіть на пустирях, бур'яни та будяки. На вулицях знову з'являються квітники, фарбуються парками, іде догляд за парком. Велика робота ведеться серед населення по змаганню між дворами та вулицями за кращий санітарний стан. В районі село займає призові місця по благоустрою.

Зміни в державі негативно впливають на розвиток сільського господарства. Інфляція, зникнення звичайної грошової одиниці (карбованця) поступово розхитують міцне господарство. Попереду будівництво демократичної держави. Здавалося б, перспектива заманли-

ва, але ж зникає звична вказівка "згори", а самотійно думати, прогнозувати, перебудовувати мислення, бути менеджерами вміють не всі, але намагаються вчитися цьому, бо перехід від командно-адміністративної системи управління до ринкових відносин – процес дуже складний, важкий і болісний. Оцінити його зараз неможливо. Роздвигтись, як ліг кинутий на дно камінь можна лише тоді, як уляжуться хвилі і осяде мул – через деякий час.

А час не стоїть на прив'язці, життя іде своєю чергою. Колективне сільськогосподарське підприємство ім. 8 Березня (що стало замість СТОВ, колгоспу) все ж іде в перших рядах сільгосп підприємств району. В цей час в селі розпочато будівництво нової вулиці (Молодіжна вулиця) де споруджуються індивідуальні будинки.

Ритм сільського життя, здавалося б, не змінився, та з'являються нові турботи. В тягучому ритмі перебудови за ширмою нових слів і назв нерідко маскується обман, неправда і шахрайство. Колишній колгосп перейменовано в КСП. Але як не був селянин господарем виробленої продукції, так і залишився. Розбіжності в цінах дизпалива і сільгосппродукції виснажують господарство.

Як бути, що робити? Шукаймо вихід разом, спільними зусиллями. Чим закінчатся теперішні складнощі і негаразди?..